

MINERVA

Diară literar, beletristic și de distracțiune.

Apare în 1 (13) și 15 (27)
a fie-cărei luni.

Proprietar, editor și redactor responsabil:
George Curbeanu.

Prețul: pe an 4 fl., pe 1/2 an 2 fl., pe 1/4 1 fl.
Pentru România și străinătate: Pe an 10 fr.
Prețul e a se solvi înainte.

DOCHIȚA.

Novelă
de

T. Simtionu.

IV.

Dilele de vară trecu iute. Lucrul câmpului nu te lasă să stai mult pe gânduri și dacă nu vești de el, te pomenesci că vine iarna și n'ai adunat nimic în hambare, apoi vai de acela, pe care-l va apuca iarna cu hambarele goale, — acela o pate tocmai ca greurușul.

Dochița fiind o fată harnică își vedea de lucru și lăsa gândurile mai la o parte — pentru iarnă.

Lui George îi spusese de mult, că-l iubese și el era fericit, de să nu poftesci fericire mai mare.

Nu-i vorbă și Dochița uitase de cea-ce îi spusese baba Parasca și era totuși atât de fericită ca și George, pentru-că, me rog, unde sunt două dragosti împreunate, acolo-i lume și iar lume, acolo-i fericire nu șagă.

Și dacă Dochița se mai supăra din când în când, asta o făcea pentru gura satului. Și e rău când ajungi pe gurile rele, căci ești totuși în vorbe.

Fetele, bine-nțelese, se uitau cu ochi rei la ea, pentru-că de, n'ai ce le face, așa e firea lor și cum nu, când multe dintre ele erau cu stare mai bună decât Dochița și de alți oameni și cu toate acestea elu nici că le avea grigea.

Mitru, care până aci o iubise ca ochii din capu, acum nu scia cum să vorbească mai rău de ea și de câte-ori o întâlnea, începea a ride în batjocură, căci își dicea elu, George se va face popă și nu o va lua pe ea de preutésă — până-i lumea.

Dochița se supăra și nu se supăra pentru acestea. Pe Mitru îl scia, că i ciudă și d'acea o vorbește de rău, iar de fete, scia, că dacă s'ar uită George la ele, nu ar face mai bine decât ea; dar îi era ciudă de babe, căci ele clevețeau acum mai amară ca orî și când.

George fusese de vr'o câteva ori la Dochița acasă și totdeauna povestea câtă povestea cu nenea Terinte, apoi își lua remasă bună și pleca. Dochița îl petrecea până la porțiță și aci, ca tinerii, mai povestiau câte ceva.

Într'o seră, tocmai când ei steteau în porțiță, trecu Fira lui Schiopu p'acolo și îi vedea povestindu și să vedeți minune și iar minune, a doua și scia totuși satul, ba încă scia și mai mult decât era adevărat, căci lelea Firă a Schiopului era o harștorită mare de gură, încatu să te fi păzitu sfântulu, d'a avé ceva cu ea.

Dochița le audia toate aceste flecăriri, dar tăcea din gură și când inima ei nu mai putea răbdă, atunci din ochii sei cei negri și scanteetori eșiau șirioie de lacrimi, cari pare-că îi mai alinau năcasul. Și ce ar și fi putut face mai mult, ea, copila orfană, care din mica copilărie era lipsită de mângăerile dulci ale unei mame duiose? O! dacă ea încă ar fi avut cui îi adresă dulcele nume de mamă, dacă ar fi avut cui să-și descopere inima, atunci nici că ar fi durut'o capul de gura satului și cu atât mai puțin de vorbele lelii Firă. Și domne multă e prețioasă o mamă duiosă pentru ficia sa, încatu numai aceea, care este lipsită de mângăerile ei dulci, îi simte mai tare lipsa. Și Dochița acum simțea mai mult ca orî și când, câtă de nefericită este, pentru-că e lipsită de o mamă bună, care să o mângăie și care se o apere de vorbele gurilor rele, căci tatălul seu, cu totă dragostea ce o avea pentru ea, totuși era bărbat și nu e de rëndul bărbatilor, d'a se amestecă în vorbele babelor.

George încă își audia destule pentru ea, încatu nimenea mai bine decât elu nu avea drept să cânte:

Foiă verde mărăcină
Mândruță pentru tine
Multe-aud și multe-mi vine.

dar puțin îi păsa lui, căci elu își dicea întocmai precum sună cântecul:

Pentru mândra, care-mi place,
Nici părinții n'au ce-mi face,
Nici domni sfatului
Nici jurații satului,
Domni sfat să sfătuesc,
Eu cu mândra me iubesc.

De la unu timpü dragostea lui George și a Dochiiței intrase și prin urechile părintelui Teofilu.

Părintele Teofilu era unu păstorü bunü și bländü, elü își iubea turma, ce o păstorea, ca însuși pre sine și bunele lui povețe câtü și esemplele, ce le da, lăsau urme adênci în Glâmbenü. Numai hârniceii și îndemnulü, ce da elü, se datoria, că în Glâmbenü era o biserică și scölă, de cari poporeni se simțiau tare mândri, numai bunelorü lui povețe se datoria, că Glâmbăoanii erau mai toți ómenü harnici și cu dare de mână. Poporeni se sciau acêsta destulü de bine și erau fericiți, că au unü păstorü atâtü de bunü, de aceea și erau gata a-lü urmă în totü loculü.

Ajunsü acum la adênci bêtrânețe, după ce soția lui credincioasă îlü părăsise mergêndü într'o altă lume, lui îi remăsese ca unică mângăere copilulü seu George, la care privia cu mândriă, fiindü convinsü, că elü va deveni unü bărbatu și mai vrednicü decum a fostü dênsulü.

Pre Dochiița încă o cunosea părintele Teofilu destulü de bine, — vedea elü, că ea este o copilă harnică, bländă și înțelptă și mai cu sémă frumseța, care o împodobeă, îlü făcü de multe ori chiar se o laude cătră nenea Terinte și cătră alți ómenü, dicênd că ea este „flórea Glâmbenilorü“.

Dar cu tóte acestea, nu o credea destulü de bună pentru George, pentru-că ori cum, George era omü învățatü și lui îi trebuia iarăși o femeică mai învățată și pre lângă astea de ómenü mai aleși.

De aceea auđindü despre dragostea lorü elü căđü pre gânduri și murmură:

— Copila e frumósă și nu póte fi nici o mirare, dacă George o iubescce, căci tinereta — bat'o foculü — e de-așa, ea nu se alipescce decâtü de frumosü și nici habar n'are, că frumosulü trece atâtü de iute, cum trece o frumósă đü de vară, lăsând loculü altei đile plină de viscole și furtuni. Dar asta nu se va întêmplă și nu se va întêmplă, pentru-că nu voiü se se întêmple. Eu îi sum tată și elü trebuie se asculte de mine, iar mie nu-mi trebuie fata lui Terinte de noră.

Intr'acestea pre George îlü munciau alte gânduri. Elü, precum amü mai spus'o, își auđise multe pentru Dochiița, dar tatălü seu încă nici odată nu-i amintise de ea, ca și cum din totü satulü numai chiar elü nu ar șei de dragostea lorü.

De mai multe ori tatălü seu i spusese, că elü acuma e bêtrânü și nu mai este în stare a mai sluji sântului altarü, de acea îlü îndruma, ca se-și caute o femeică vrednică și de ómenü aleși, ca astfelü se póta păstorii mai departe turma, ce elü cu atâtă dragoste o păstorise până la adêncile sale bêtrânețe.

Și de câtê-ori îlü povățuia tatălü seu așa lui îi sbura gândulü la Dochiița și p'aci, p'aci era gata se-i dică:

— Tată, eu mi-am găsitü femeia, care me póte face fericitü; Dochiița lui Terinte e frumósă ca o đü de primăvară, eu o iubescü, ea me iubescce, ei bine, se póte pófti dela D-đeu fericire mai mare?

De multe ori îi venea lui George se dică așa cătră tatălü seu, dar o temere neînțelésă îlü opria.

Acum însë nu mai putea răbdă.

Voia se-i spună, că se va însură și că va luă pre Dochiița de nevastă.

Cu gândulü acesta întră George în chilia tatălui seu, tocmăi precând acesta se gândea la cele ce auđise prin satü despre dragostea lorü.

Încă de pe pragulü ușei observă George, că tatălü seu e réu dispusü, dar cu tóte astea înaintă spre dênsulü.

Părintele Teofilu îlü privi odată cu o căutătură amară, apoi đise:

— Vino George, șeđi ici lângă mine, astăđi e Duminecă și prin urmare am timpü mai multü d'ați vorbi.

George simți unü fiorü rece, auđindü pentru întâiași dată pre tatălü seu vorbindü-i cu atâtă răcélă și se întrebă: „óre ce o fi avêndü se-mi povestescă, de sigură iar voiesce se-mi umple capulü cu fete de ómenü aleși și cu avere multă“, apoi luându-și unü scaunü se aședă lângă dênsulü și đise:

— Sum tare neliniscitü, iubite tată, se te audü, căci astăđi te arăți atâtü de réu dispusü, cum nu te-am vedütü nici odată.

— Da, sum fórte réu dispusü, fêtulü meu, mai réu de cum s'ar poté crede și cauza la asta ești numai tu; tu care în locü se me înveselești, me faci se fiu așa precum mă veđi.

La aceste cuvinte lui George i se urcă totü sângele în față; presimția, care este supêrarea tatălui seu, dar se stăpâni și đise:

— Cum? Eu cauza supêrării D-tale, iubite tată, dar ce am păcătuitü, ca D-ta se ai causă de a fi supêratü pre mine?

— Ascultă, — începü de nou părintele Teofilu, — tu ești acum destulü de mare și deșteptü, ca se poți cumpâni binele și rêulü. Credü și aceea, că tu scir câtă trudă m'a costatü până ce te-am crescutü și te-am luminatü, ca se devii cea ce esci...

— Dar tată, am abusatü vre-o dată de bunătatea Dtale, — îlü întrerupse George.

— Nu am đisü că ai fi abusatü, dar voiü se-ți spunü că pentru aceea m'am nisuitü a-ți dá o crescere bună, ca mai târđiu se me potü îmbucurá de tine, se fiu mândru, că eu îți sum părinte. Tu veđi bine, eu sum acum bêtrânü și đilele mele suntü numêrate. Mai am o singură dorință pe acêstă lume, aceea de a te vedé aședatü, de a te vedé cu casa și cu masa ta, ca astfelü se poți continuă mai departe

opera începută de mine acum suntă aprópe 50 de ani, când Dđeu mi-a încredințatú acéstă turmă spre păstorire. Pentru a puté fi unú păstorú bunú, prelángă că ești pregătitú cu armele sciinței, trebuie sé aibi o nevestă, care se înțelegă chiemarea ta, care sé te îmbărbăteze în lucrarea ta, căci numai așa va puté fi démnă de rangulú, la care o rădicí. Dar precum védú tu nici nu gândescí la așa ceva, tu în orbia dragostei tale ești gata a cere mâna Dochiței și a o rădicá la trépta ta...

— Ertare, bunulú meu tată, Dochița e unú ângerú plinú de blândețá și de bunătate, eu o iubescú și fără de ea lumea mi s'ar páre unú infernă — răspunse George, ai cărui ochi sé scáldau în lacrémí.

— Iată o declarație de dragoste în tótă forma — începutú iarășí părintele Teofilú; — ei bine, Dochița nu este pentru tine, ea este o fată sáracă, fără de cultură și prin urmare nici odată nu vei avé consimțeméntulú meu d'a te uní cu ea.

— Tată, — reluá George cu putere, — mai înainte ai recunoscutú, că sum destulú de mare pentru a ști alege binele din réu. Ei bine, eu l'am alesú, sau o iau pre Dochița de nevestă, sau pre nici una. Intr'adevărú ea este sáracă, dar, după mine, nu în avere este fericirea, iar câtú despre cultură, modestia și blâjinatea ei prețuesce mai multú decâtú măreția unei încápăținate, crescutá în luesuri, care în cele mai multe casuri este mai rea decâtú una ca Dochița, căci dacá ea acum nu înțelege, chemarea ce voiu avé-o ea preotú, eu îi voiu arătá-o și sum sigurú că ea me va urmá cu credința și mângăerea ei în tóte nevoile vieței.

Părintele Teofilú, zimbí odată amarú, apoi díse:

— Tu voescí dar, ca Dochița sé devie nevasta ta la totú casulú; o, atunci te-am judecatú réu și îți mai spunú odată, că acéstă nu se face cu voia mea, póte că mai târđiu te vei gândi mai bine asupra acestora și vei lucrá fórte înțeleptesce, dacá vei lăsá-o ca sé se mărite după unú altulú decâtú sé-i stricí noroculú.

— M'am gânditú destulú, iubite tată, și sum tare máhnitú, că de astădatá trebuie sé deviu neascultătorú, dar e vorba de fericirea mea. care, nu me îndoescú, că și Dta mi-o dorescí; ei bine, m'am hotărítú, sau consimțí la unirea mea cu Dochița sau la din contrá nu me voiu căsători cu nici una.

George le díse acestea cu lacrémile în ochi și sculându-se de pre scaunú eși afară, iar părintele Teofilú privindú în urma lui murmurá:

— Iată unú îndrăgostitú încápăținatú, dar e tinerú și așa e tinereța, mai târđiu își va schimbá elú singurú hotărírea.

* * *

În timpulú acesta Dochița, gătitá în haine de Duminecă, ședea în grădina lorú la umbra unui frasinú, care-și plecase crăngile lui stufóse până la pământú.

— Nu mai vine și eu îlú asteptú de atáta amarú de vreme, — murmurá ea din când în când și apoi mergea până la gardulú grădinei și privea prin satú.

Deodată fața i se înroși ca trandafirulú și alergá iarășí lângă frasinú, silindu-se ca sé-și opréscá bătăile inimiei... îlú zărise.

Preste puținú ușa din fundulú grădinei se deschise și în ea apărú George cu surisulú pe buze.

Dochița vedéndu-lú alergá spre dânsulú, iar elú o primí în brațele sale și îi acoperí fruntea cu nenumérate sérutări.

— O câtú te iubescú Dochiță, încátú numai cerulú me va puté despărți de tine — murmurá George strîngându-o cu putere la sinú.

Ea își răđimá capulú de peptulú lui și-i díse:

— Da, me iubescí și totuși m'-ai făcutú sé te așteptú atáta timpú; o, tu nu scii câtú de réu e a asceptá, când dorescí pre cineva... și eu te-am doritú...

Ca răspunsú la aceste cuvinte George îi acoperí obragii cei rumeni de sérutări și apoi ambi se aședará pe banca dela trunchiulú frasinului, a cărui umbrá le rēcóri frunțile lorú înfierbântate de dragoste.

Nu trebuie sé pëtrundemú mai departe în tainele dragostei lorú sincere și curate... destulú că precând blânda lună se aréta măestósá pe bolta azurie a cerului George îi strînse mâna... urmá apoi o sérutare... încă o strîngere de mâná... încă o sérutare... și apoi plecá beatú de fericire.

Bani, culturá, familie mare și alte multe lucruri, cu cari părintele Teofilú îi ameția capulú, erau pentru elú nisce lucruri de nimicú față cu Dochița cea trumósá și blândá ca dalba lună.

Amorulú învinsese avariția... (Va urmá).

Am încetatú...

*Am încetatú a te ubi
Păgâne,
Și ura mea se va mări
Cu mâne.*

*Am încetatú a me gândi
La tine,
Și-asa din calea mea rămăi
Cu bine.*

*Sufletú negru cum am pututú
Sé iubescú?
Nu-i nimicú, știu c'am fostú órbá —
Te uréscú.*

Elena.

Unele evenimente mai însemnate din istoria teritoriului, ce formeză astăzi comitatul Bistrița-Năsăud.

Schițe istorice, adunate de Nestor ū Simon ū.

(Urmare din N-rul ū 3).

Cât ū tēmp ū au petrecut ū Mongolii ū patria nōstră, nu putem ū afirmă cu siguranță. Ūncăi ū Chronica Romānilor ū la an. 1236 ne spune după Analele bisericei Brașovului, că Cadan după ce a venit ū la Rodna și a bătut ū pre Teutonū, a ramas ū 7 ani ū Transilvania, ceea-ce tot ū el ū o desminte cu ocasiunea ūnșirărei evenimen-telor ū dela anul ū 1238.

Ūn anul ū al ū doilea după cuprinderea Rodnei, adecă ū 1242, se vede că Cadan ūși avea reședința chiar ū ținutul ū nostru ūn Șieul ū mare de astăzi, de unde esmite o ordinațiune ūn limba latină stricată. Acea ordinațiune ūn traducere e următorea: „Noi Cattan din sēmēnța Iedzan, ūn regatul ū Ungariei Kaymakam (locușinătoriu) al ū Sōrelui și al ū Pāmēntului, celui mai mare Chan Syng din Babilonia, neūnvinsul ū rege al ū regilor ū Hulaku, al ū oștei Kalkazultan, sau duce suprem ū. Ūrăși ve sfātuim ū și ve concedem ū serios ū vōue Rugas, Bylany, Korus, comiți ca-stelani ū Clușiu, Deșiu, Busdoch (?), ca se ve ținēți de datorința a dispune cu puterea dată dela noi, ca precum Flandrenii la ūnceputul domniei nōstre au primit ū moneta nōstră numită Keser Chunich Tatar Pensa, așa dintre numiții secui și valachi pentru tōte cele de lipsă, pentru că sunt ū spre folosul nostru se o primescă ūntoc-mai ca moneta bizantină și se aveți parte de consorțiul ū și de patientia nōstră etc. etc.

Datu-s'a ūn Zigo Sieu ūn anul ū al ū II-lea al ū domniei nōstre.¹⁾

Din un ū privilegiu al ū regei ū Bela al ū IV-lea dat ū episcopului Gallu din Transilvania ūn 6 Maiu 1246 se cunoșce, că pre urma devastărei Tatarilor ūn mai multe comune nu mai remă-sese nici un ū om ū, ci toți locuitorii periseră omoriți, mâncați ori duși ūn captivitate. Așa ūn comitatul ū Clușiu ūnșăși cetatea Clușiu cu comunele Herina, Bilac ū, apoi ūn comitatul ū Solnoc ū orașele Zălau și Tășnad ū au ramas ū cu totul deșerte de ūmeni. Vinitul ū din acelea locuri ūl ū avea pre atunci episcopul ū. Regele, ca se ūndemne pre ūmenii străini a se aședă ūn acelea locuri, ū scutesce atăt ū de jurisdicțiunea

voivodului Transilvaniei, cât ū și de a așa numitului comite suprem ū — cap ū prefect ū al ū districtului, — supunēadu-ūn ūmăi jurisdicțiunei epi-scopului dela care apelațiunea se se pōtă face deadreptul ū la regele¹⁾.

Multe sunt ū acelea documente vechi, ūn cari obvin ū cuvintele „vacua, deserta, habitato-ribus carens“. De aici unii rēuvoitori au voit ū se tragă conclusiunea mai vērtoș ūn contra Ro-mānilor ū, ca și cum ei ūn mai multe ținuturi ale țerei s'ar ū fi aședat ū mult ū mai târziu decăt ū d. e. magiarii ori sașii. Cu cât ū es ū ūnsē la lumină mai multe documente vechi, cu atăt ū acēsta hipotesă se preface ūn fum ū și cētă. Se stām ū ūnsē de astădată numai la un ū document ū din secolul ū al ū XIII-lea referitor ū la ținutul nostru. După tătarii lui Cadan la 21 de ani adecă ūn 1262 au venit ū tătarii lui Nogai-Chan, tocmă printre munții moldovo-transilvani și au devastat ū tōte ținuturile. Locuitorii, cāti au scăpat ū cu viētă, au fugit ū și s'au aședat ū sus ūn munți și ūn codri. Așa au făcut ū și locui-torii din ținutul Năsēudului, ca și cei mai mulți romāni, nunumăi dinaintea tătărilor ū, de cari ūnsuși regele Bela scăpase numai prin fugă, ci și din cauza cumplitēi persecuțiunii religiōse.

Regele Stefan ū al ū V-lea ūncoronat ū de prunc ū mic ū și dus ū mai ūntăi de duce al ū Sti-riei, ēră de acolo luat ū pre fugă și apoi instalat ū de domn ū al ū Transilvaniei, de cum a ajuns ū june și mai ales ū dela an. 1262 până la 1270 mai tot ūn certe și ūn bătai stete cu tatal ū sēu, adecă cu regele Bela IV. Din acēsta causă țera a avut ū a suferi fōrte mult ū și locuitorii ei s'au rārit ū fōrte tare. Aristocrații ūncă se făcuseră cu atăt ū mai rēi cu cât ū țera suferia mai greu. Pre toți ūmenii liberi ū supunea ūn mo-duri felurite la iobăgiă. Bătăile cu domnia bulgaro-romānēcă ūncă nu mai voia se ūnceteze.

Ecă tot ū atătea cause, pentru care apoi regii se ūnceau se-și corēgă nebunia și blăste-mățiile lor ū prin colonisări nōuē (novae planta-tiones) adunēnd ū ūmeni din tōte țerile și ținutu-rile. Romāni ūnsē pātiți steteau mai mult ūn munți.

¹⁾ Acest ū document ū tătăresc ū s'a publicat ū mai ūntăi la an. 1842 ūn „Tudomānytār“ Decembei fūzet p. 324 și 360, de repausatul ū Ierney, fost ū membr ū al ū academiēi magiare din Pesta, care l'a și comentat ū.

Nicolae Densușianu (ūn Docum. prvitōre la ist. Rom. culese de Eu-doxiu Hurmuzaki) ūn prefață sub notă ūice că autenticitatea acestui docu-ment ū nu se pare a fi destui de sigură și de acea nici nu-l ū reproduce ūn acea colecțiune.

¹⁾ Ūncăi Chronica Rom. la an. 1246 după Carolus Fejervári ūn Ana-lele tom. 2 Nr. 361. Katona VI p. 73. Szeredai „Series Episc. Trans.“ pag. 15, Fejér. C. D. T. IV. Vol. I. pag. 414. Pray. Hierarchia II. pag. 254 nota a. Benkō Milkovia II. pag. 305.

În anul 1264 Stefanu, regele și ducele Transilvaniei a trimis pre Both, comandatele armatei din castru Wolk (Vâlcau?), ca se umble și cerceteze ținutul Năsăudului. Both i reportă, cumcă teritorul Năsăudului a ramas fără comandant domnesc, că e deșert și lipsit de locuitori. Înțelegându acesta regele Stefanu și voind să recompenseze fidelitatea comitelui Házos, carele din tinerețe îi servi cu fidelitate și fără oboselă, îi donază lui, erezilor și succesorilor lui teritorul Năsăudului deșert și lipsit de locuitori dimpreună cu toate folosele și apertinențele, ca să le poședă pentru totdeuna și nerevocabil¹⁾.

Pre la anul 1268 Bela IV regele Ungariei chiamă agricultori și militari din toate părțile lunei, ca să împoporeze de nou pământurile părăsite în urma invasiunei Tătarilor²⁾.

Cumcă ținutul Năsăudului pre la anul 1264 se fi fost lipsit de locuitori, după cum relatase trimisul Both, nu e adevărat, se vede și din împregiurarea, că chiar în Rodna, unde s'au făcut cele mai mari devastări, încă pre la an. 1268, locuitorii erau din nou organisați

avându în frunte județii și jurații lor constituiți cu autoritate regescă.

Mai sunt multe documente, cari vorbesc despre ținuturi deșerte și nelocuite cu deosebire din seculul al XII și XIII, în cari cu deosebire acelea ținuturi din Transilvania, unde s'au aședat sasi sunt numite „desertum“, ceace are tocmai așa de puțină însemnătate pentru caracterul ethnographic de atunci a Daciei vechi, ca și alte espresii asemenea, cari ocuru în documentele fundationali ale unor mănăstiri, despre cari serie Dr. Juliu Jung¹⁾ căci alte documente vorbesc și arată tocmai contrarul, afară de acesta acea manieră s'a făcut și comică când d. e. într'unu documentu din 1142, într'unu resufletu se dice că o mănăstire „s'a fundat într'unu locu sêlbaticu (pustiu) la întrunirea tuturor stradelor, fiindu în împregiurime case și vecini²⁾“. Asemenea este documentul din an. 1211 despre țera Bârsei din Transilvania, care e numită ca deșertă și nelocuită, despre care neesactitate și neadeveru demonstră până la evidență Dr. Julius Jung³⁾.

1) Römer und Romanen in Donauländern pag. 268.

2) „in loco horendo et iuculto — in capite omnium platearum — adjacentibus villis et vicinis“. Neustifter Urkundenb. Font. rer. Aust. dipl. XXXIV. p. 2 Cf. Steub in disertatiunea: „die Entwicklung der deutschen Alpendörfer“ Augsb. „Allg. Ztg.“ Beil. 1875. Sept. 15.

3) Op. cit. pag. 268—282.

1) Fejér IV. 3. p. 202—203. Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch I. pag. 81. Documente de Eud. Hurmuzaki Vol. I. pag. 321—322. Cf. Schuller Archiv I. pag. 54 nota 81.

2) Doc. de Eud. Hurmuzaki Vol. I. pag. 338 Nr. CCL.

Unu copil de conte.

Romanu de Antonu Langer

tradus din limba germană de Dănilă Sânjoan.

(Urmare).

— Și de-atunci n'a mai existat nimic între voi doi? — întrebă ea cu o ôrecare îndoială preste cele auzite.

— Nimic, nimic, — repetă măestrul Nowotny. — Indată ce me reînsănătoșai îmi luai sdrențele în spate și călătorii cătră Viena, oprindu-me pe cale câte într'unu locu. În această călătorie me aflam bine — puterea și curajul mi se reîntôrseră, însă vialitatea o am perdută, — nu mai rîdeam și nu mai cântam și sosii la Viena ca bărbatu serios și închis și ca atare ai învățat tu a me cunoece.

— Oh! atunci — suspină muerea — atunci încă totul era bine.

— Și cine e vina, dacă acum e altfel, decât tu? — răspune măestrul amăritu — cine mi-a amăritu viața și din casa mea a făcutu unu iad, decât tu? Și pentru-ce? Pentru o născocitură a crerilor tei, pentru o întipuire! — Căci Ddeu îmi este martor, că eu încă nu am iubită pe lume altă muere,

decātu pre aceea, a cărei nume și istoria le-ai auzit dela mine astăzi pentru prima dată.

Madame Drăch rêsufflă greu. În cuvintele bărbatului ei se oglindea unu adevăr curat și pre cât de tare o atinsese de o parte asigurarea ultimă a măestrului, pre atâta de altă parte ajunsese la mângăerea, că bărbatul ei nu dedicase alteia amorul, care-lu putea simți pentru ea.

— Dacă ar fi adevărat, ce dicei, Ioane, — dice ea în unu tonu mai blându, cum nu o auzise măestrul de mulți ani, — atunci firesce că ar fi cu totul altcum.

— E adevărat, — întări măestrul.

— Și copilul de boemu, care a venit astăzi?

— E fiul Mariei și alu preastălucitului domn, care mi-o făcu necredinciosă.

— Și tu vrei să-lu primesci?

— Da.

— Tatălū seu nu-lū scie cresce mai bine decâtū sē-lū trimită la unū mēsarū la învățătură?

— Tatălū seu e de multī anī mortū.

— Și mamă-sa?

— E mōrtă de patru sēptēmānī; a muritū în mi-seriă, părăsită de tōtă lumea.

— Hm! dar acelu domnū i-a fi lāsātū destulă avere și casă; așa lise întēplă la atari tipuri muieresci și nici nu merită mai bine.

— Iși concedū, — dar apoi ce vină pōrtă bie-tulū copilū la aceea?

— Bine, așadară primimū pe spuriu în casa nōstră, — unde mănecă patru la unū blidū și alū cincilea își pōte află locū. — numai de n'ar fi boemū.

— Magdalenă, — discie măestrulū, apropiindu-se de soția sa și privindu-o dreptū în ochi, încātū ea fără voiă își plecă ochii spre pāmēntū. — Magdalenă, eu pretindū dela tine două lucruri. Intāiu, nu pretindū, ca sē preferesci pre noulū învățacelū, elū sē nu fie tractatū mai bine ca ceialaltī nici cu unū firū de pērū, dară nici mai rēu. Elū e unū orfanū, dedatā numai cu miseria, mănecarea cea mai rea din casa nōstră și va plăcē mai bine decâtū pânea cea uscată, ce a mănecat'o cu mamă-sa. Nu cumva sē fit cu elū blândă, căci aceea nu poți, dar celū puținū fit drēptă și nu-i face nedrep-tate. A doua, nu i vorbi nici unū cuvēntū despre mamă-sa și nici despre tatălū sēu, numele părinților sē fie sântū înaintea copiilorū, — cine vorbește co-piilorū rēu despre părinții lorū, acela comite unū pē-catū greu. Așa voescū sē fie. Grijeșce, — tu scii, că eu sum și omulū de a duce la îndeplinire, ce vor-bescū cu serioșitate. Și acum nōpte bună. Māne diminēță vei griji, ca copilulū sē capete o supă bună și totodatā vei cercā, cum stă cu cămeșile și vestmin-tele lui, — înțelegi?

— Da, da, da, — murmură muierea cu o ascu-tare neîndatinată, — dōră voiū nimeri; sub bărbatulū meu, fie iertatū, și sub tine au învățatū în casa nōstră preste 50 de discipuli și nu au avutū nici unū mo-tivū de a se plānge. Me voiū îngriji eu și de acestū cerșitorū din Boemia. Adio!

Cu aceste eși madame Drach pe ușă afară, lă-sāndū câmpulū de luptă soțului ei. Ore ce ar putē sē elocēscă? Dōră supunere sau ură? Pōte că și pē-trunseră inima de ghiată și simțeninte mai bune, pōte că în fine sē bucură preste aceea că a aflatū unū obiectū prețiosū pentru ura sa contra rivalei de odini-ōră în copilulū acesta. De sigurū era ceva, căci ma-dame Drach nu durmi în aceea nōpte și se învērți în continuū în patū.

Chiar așa de puținū dormi și măestrulū Novotny, care până la trei ore umblă în drēpta și în stānga

prin casă cugetāndū la suvenirile vechi și ordināndu-și cugete nōuē, cari i le revoca în memoriă aparința neașteptată a sērmanului Procopū.

Obiectulū tuturorū acestorū griji și certe inșe — sērmanulū Procopū — dormi într'acea liniscitū în pa-tulū sēu, încungiuratū de visuri dulci și amestecate, cari acum și arātau biserica din satulū lui și pre mamă-sa mōrtă, acum iarăși pre căraușulū Botzenbart cu biciulū și pe Braschl, cănele celū vioiu, care lătra în jurulū trāsurei. După aceea se amestecă în visurile lui și privirea cea întunecatā a madamei Drach, înșe aceste dispărurā îndatā și voiōșele silfide ilū acope-rirā în visū iarăși cu rose, așa că-i părū cu greu a se sculā când la 5 ore ilū tređi sgomotulū învățacēi-lorū și când basulū de bere alū unui calfă bētrānū și dete de scire, că are a-și începe lucrulū sēu de și în acēstā casă.

CAP. IV.

O episodă din istoria suferințelorū unui în-vēțacelū vienesū.

Nu este intențiunea naratorului de a molestā pre lectori cu enararea tuturorū evenimentelorū neîntere-sante din viața unui învățacelū sērmanū, care pășescē pre calea cea grea a meseriei prelāngă fōme și bătāl, ca dacā a trecutū odatā preste acestū terminū așa dependentū, sē pășescā în lume cu o descurajare chiar așa de mare și pre lāngă tractārī chiar așa de nemi-lōșe, ca și în timpulū juneței.

Înșe fie-mi permisū a me opri puținū, ca sē vor-bescū la acēstā ocașiune unū cuvēntū seriosū contra unui prejudițiu vechiu, care e mai desonoratorū pentru aceia contra cărorā se susține.

Între clasele de servitori din Viena, de secsū bār-bătescū și muierescū, vine înainte furtulū și prostitu-țiunea mai adese-orī între servitorii emigrați acolo, decâtū între cei indigeni. Și așa flecăresce unulū cătră celalaltū, Stanū o povestescē lui Branū, dela acesta întelegū tōte cumetrele și tōte sē încurecā, își întorcū ochii ca fariseulū din scripturā și mulțāmescū lui Dumnezeu, că nu-sū și ei așa ca „ōmenii din Boemia“ în cari suntū înāscute atātea păcate desfrēnate.

Și unū atare prejudițiu prostū ocupā locū, că-știgā valōre și dā tonū la ori-ce ocașiune, nu numai în gura poporului, ci chiar a multorū inteligenți, cari cugetele și părerile lorū le proclamā bucurōșū în fața lūmei de oracle și evangeliū.

Se ne punemū māna la inimă înainte de a es-primā unū atare judițiu prostū, care blamēzā adēncū o națiune mare, care a luatū unū avēntū mare în li-teraturā și arte, în tehnică și industriă și care nici odatā nu și-a părăsitū patria comunā în timpulū pe-riclului.

Abundența populației din țera Cehiloră trâmite în toți anii mix de tineri în străinătate, cu deosebire la Viena, de unde sosese așa de desu scirea în Boemia, că uncheșulă și-a aflatu noroculă așa și așa, mătușă și-a aflatu fericirea așa și așa. Părinții seraci la auđulă acestora își trimetă copii loră cu mulțimea la cetatea imperială.

Căci părinții cei bunți cugetă, că Hansitzko și Marianka trebuie să devină acolo chiar așa de avuți, ca și multu lăudatulă uncheșu și multu invidiatu mătușă, despre cari să povestescă atâtea prin satu. Oh! de ar sci ei, că câtă de mulți, cari au mersu la Viena plini de speranță, și-au aflatu ună finitu tristă în prinsori, în spitaluri sau celă puțină în locuințele umede subpământene ale baraceloră celoră mai miserabile dinaintea liniiloră Vienei, — le-ară tremură m'nile când le-ară pune pre capetele fiiloră loră, spre a le dă binecuvântarea. Totuși vestea rēului nu pētrunde așa ușorū în patriă ca vestea norocului, — nefericiții nu dau nici o scire despre ei, ei rămānū ascunși.

Sē cugetămū acuma la bietulă tinēru, la fetița de 15 anți, cari vinū singuri în cetate, fără esperință și fără bani, unde pe totu pasulă îi întâmpină seducțiunea cu surisuri de sirene, unde e la modă luxulă și pompa, la cari mai nainte nu cugetau, nici nu visau, unde confortulă și rafinementulă invită la gustarea îmbetătore de simțuri, — în care timpū nici ună cuvēntă admoniatorū alū tatei, nici o rugare mișcătore a mamei nu sē luptă contra demonului, care cuprinde inimile tinere; la urechia sērmanei și neculței creațiuni bate risulă sēlbatecū alū societățiloră rele, cari își batū jocu de credința evlaviosă a acestorū copii și întru atăta îi năcăjescū și batjocorescū, până când celū pe jumătate amēțitū și cea pe jumătate sedusă sē rușineză mai degrabă de mișcarea unui simțemēntū mai bunū, decâtă de o glumă ordinară; atunci sē apropiă pēcatulă cu cuvinte lingușitore, dulci ca mierea, promițēndū munți de aurū, desemnāndū paradisulă, răpindū și ultima inclinațiune bună; pre lângă acestea deoparte miseria, lipsa și torturile stăpānilorū, de altă parte bucuri, plăceri, viețā frumōsă; — la aceste nici unū amicū admoniatorū; nici o mână ajutătore, care sē îndrepte pre celū greșitū după prima erōre: — e de miratū ore, dacă sērmanii se scufundă totalū și devinū stereotipe triste prin registrele polițienesci? Ore nu trebuie sē ne mirāmū, că prelângă tōte aceste numărulă aceloră, cari rămānū onorifici și respectabili, e atātū de mare?

Sē punemū mână la inima — repetū încă odată, — și sē ne întrebāmū, că ore copii nostrii nu arū putē avē un atare sfērșitū tristū, dacă arū merge sub asemenea referințe în o cetate străină?

După acēstă abatere cam lungă, care mē rogū a

se compută pe deasupra de cătră fiecare, care iubese numai situățiunile și întâmplările picante, mē întorcū la firulă propriu al nărățiunei mele.

Deși Procopū era în casa acelu omū, care în puterea iubirei sale cătră nefericita sa mamă iar fi pututū oferī o garanță pentru o tractare mai bună, totuși măiestrulă Novotny remase fidelu promisiunei date muierei sale jaluse și tracta pre copilū cu serioșitate și aplica asprime față cu orice abatere dela ordinea din casă sau dela regulele măestriei.

Numai unū cunoscătorū agerū de ómeni ar fi pututū observă, că măiestrulă Novotny câteodată, când capulă copilului era plecatū în lucrătore peste tigăița cu cleiu, ca sē observe fierberea acestui materialū atātū de indispensabilū pentru nu mēsarū, sau când cauta ceva prin surcelele de gilău, așa că nu putea rădică capulū în susū, ca sē pōtă întâmpinā privirea maistrului: — în atari casuri unū cunoscătorū agerū de ómeni ar fi pututū observă, că măiestrulă Novotny își îndrepta gânditorū privirea arđetore și tristă asupra trāsurilor fine și delicate ale sērmanului Procopū.

Asēmēnarea acestei fēțe cu a celei, ce putredia în mormēntū, revoca în Novotny suvenirea primului sēu amorū, a amorului din tinerēțā, care în inima fiecărui omū din când în când erași înflorește, ca rosa din Jerichon, care vesteșesce cu anii și dacă sē udă cu apa iarăși își deschide caliciulă. Ah! lacrāmile pentru noroculă celū mai frumosū alū vieței aducū adeseori la înflorire rosele de Jerichon ale inimei omenesci.

Insē măiestrulă ascunse aceste mișcări în inima sa spre a nu redescēptă prepusulă muierei sale jaluse și pādintore, — da, elū tracta pre tinerū cu asprime duplă, deși copilulă liniștitū, blāndū și supusū forțe arareori da ansă la aplicarea strictēței.

Madame Drach încă își ținu promisiunea cu o tăriă, ce pōte numai sē o aibă o muiere și nu tracta pre copilū mai rēu ca pre cealaltī copii din casă. Nu-i areta insē nici față veșelă, cu tōte că era de câteva luni în casă. O singurā dată amenințase cu alungarea din casă pre unū calfă forțe sēlbaticū din Brandenburg, pentru-că acesta aruncase unū gilău în capulă lui Procopū, încātū i se porni sângele și rōie pre obraji.

Pentru ceialaltī învēțacei din casă — patru la numărū, copii numai din suburbiele Vienei — nou venitulă, care nu scia nici unū cuvēntū nemțesce și cele dintāi cuvinte, ce le învățasē, le pronunța scurtāndu-le și rumpēndu-le, era unū isvorū nesēcaverū de vōia bună pentru vițurile și pentru glumele lorū; cu tōte aceste ei împărțiau cu elū nunumai găluscele, cari veniau pe la serbătorī din casă în lucrătore, ci și mica bucată de pāne, ce o primiau dela cruțătoreă stăpānă.

Cu multū mai rēu i mergea lui Procopū cu calfele.

Celū mai bătrânū calfă — unū stirianū — era unū omū dicosū și caprițiosū. Ce învățasē elū aceea era bine, — ce trecea peste sciința lui, aceea era ne-
cugetare, noitură ridiculă, abusu. Elū bătea din pri-
cipiu — pentrucă și elū a fostū băntū în timpulū
uceniei sale, — elū bătea pre copil așa dīcāndū
după o anumită schemă. Procopū primi dela acesta o
bătaia numai pentrucă în cinci săptămāni s'a purtatū
așa, încātū n'a meritātū nici o lovitură.

Altū calfă din Brandenburg, unū omū sēlbaticū,
care încontinuu bea la vinarsū, nu bătea pre ucenicū,
ci îi împingea și le arunca în capū ce-i venia în mână,
înjurāndū infricosatū și în beția sa uu cunoscea plă-
cere mai mare, decātū a-i batjocuri și insultā pentru
religiunea lorū catholică jesuită, cum o numia elū.
Nici nu se putea acceptā altū ceva dela unū omū, a
cārui lectură predilectă o formau Nantiadele, carī pe
pe atunci erau la modă.

Alū treilea era unū vienesū frumosū, pre care-lū
numiau Toni Crețisorulū, pentru pērulu sēu desū și
crețū dela natură. Elū răspundea la sarcasmele sēlba-
tice a brandenburgianului cu o abundență de vițuri
vienesē piscatōre și amenințātōre, carī s'au popularisatū
prin Nestroy în tōtā Germania. Elū nu bătea nici
odată pre ucenicū, dar aduse în lucrātōre unū lucru
cu multū mai rău, decātū bătaia corporală — veninulū
moralū. Toni Crețisorulū era unū Don Juan în persōnă.
Vițurile sale, decumva nu se întorceau ca sageți cātră
colegulū de mai susū, erau tōte vorbe de rușine, —
cāntările lui de patru sire erau de cele mai urite, iar
istoriōrele, ce le povestea și în care juca elū cu deo-
sebire rola principală prec. aventurile cu bucataresele
etc., arū fi atăcatū și urēchia celui mai nepăsātōrū omū.

Alū palrula calfă — unū Debrețineanū cu mus-
tētă nēgră — era încontinuu în perplesitate de bani,
cāci îndată ce căpēta plata de pe săptămānă, sāmăbătā
sēra regulatū o pierdea în tarok, în care jocū pre-
tindea a fi māistru, deși era totdeauna jertfa jucātō-
rilor rafinați. Urmarea acestora se arēta Dumineca,
cānd trimetea la birtū sau la prāvāliă, sē-i aducā
bere, pāne, brānză ori salamū pe contū. Dacă acum
numiții domni sāturați de acceptare lungă nu voiau
sē-i mai dēe fără bani, atunci învățāceii purtau vina
la aceea.

Astfelū era societatea permanentă a unui copilū,
care trebuia sē împlinēscā cinci ani în acēșta atmos-
feră înădușitōre și înveninată. Și apoi la acestea nici
o învățatură, nici o admoniare, nici o infiuință morală
din nici o parte, căci nici māestrului nice calfelorū
nu le trecea prin minte, că ei erau îndatorāți a de-
prinde pe copil și în altceva afară de manipularea gi-

lālului. Chiar scōla de Dumineca și catechisația lipsiau
pentru Procopū în anii cei dintāi, fiindcă nu pricepea
limba germānă, prelegerile nu le putea înțelege și
cānd ajunsē a pricepe limba, pre atunci învățasē dela
consoții sēi a recunōsce scōla de Dumineca și catechi-
sația de o mēsură silită, prin care se răpiau învățācei-
lorū dōne din cele mai frumoșe ore libere de preste
sēptēmānă.

Și acum întrebū pentru ultima oră: ar fi fostū
ore mirare, dacă sērmanulū Procopū în o atare socie-
tate, părăsitū cu 11 ani fără amici și sfātuitoři bunī,
ar fi devenitū aceea, ce înaintea lui au devenitū atāți
și încă pe atāți trebuiau sē devinā de sigurū după elū.

Norocū pentru elū, că în timpulū dintāiū nu scia
nemțesce și prin urmare batjocurile camerađilorū la
adresa naționalității sale, cruđimile calfei bătrānū și a
debrețineanului, hulele brandenburgianului și Don Juani-
dele lui Toni Crețisorulū trecurā prelāngă urechia sa
fără a putē face asupra lui cea mai mică impresiune.

În proporțiune cu creșterea cunocințelorū sale
în limba germānă se întări și inima lui, la înce-
putū mōle ca cēra și ajunsē a se putē opune impre-
siunilorū din afară. Ocaziune la acēsta i dete unū
evenimentū fōrte curiosū, care făcū epoca în viēța ti-
neră a orfanului din Krasnec.

În casa lui Novotny era datină, ca învățāceii
totū a dōua Duminecă puteau merge la preumblare.
Ceialaltī ucenicū dōriaū acēstū momentū fericitū, ca sē
pōtā alergā la părinți, unde sē petrecā cāteva ore plă-
cute. Încotro trebuia sē mērgā Procopū Hlaby, care
nu avea nici unū amicū în tōtā cetatea cea mare?

Cānd sosi prima Duminecă și māestrulū îi dete
concesiunea, elū își luā surtuculū seu vechiu, își în-
cālță ciobōtele petecite și resuflāndū una eși pre pōrtā
la locū liberū. Aerulū prōspētū după unū timpū de
14 zile petrecute în lucrātōrea strimțā și umplutā cu
mirosū de cleiu îi făcū bietului Procopū multū bine.

Cu pași nesiguri mēsurā elū stradele mai apro-
piate, întocmai ca o pasēre care își probēzā sborulū,
mai înainte de ce cutēzā sē sbōre mai departe. Totuși
fără multā ostenelā ajunsē până la Augarten, unde
eșindū din Viena grābi a visitā statua sântului Ne-
pomuk dinaintea liniei Tabor.

Cu ocaziunea mai apropiatā își propuse a merge
de-a lungulū Dunării până la Prater. Așa și făcū,
dar nu cutezā a intrā.

Mai trecurā alte dōne săptămāni până se hotāri
a pune piciorulū fricosū pe cărările cele încungiurate
cu fagi umbroși, carī conducū în prater — în Eldo-
rado poporului de josū din Viena. Curiosū! — ceace
pentru sute de semenī de ai lui era o plăcere fōrte
mare, pre elū ilū umplea de disgustū. Aceste grupe
numerōse de poporū, carī sē petreceau în liberū stri-
gāndū, cāntāndū și ridēndū, acēști copil, carī pāndiau
înaintea șētrei marionetelorū palavrele unui paiatū, îi
duplicarā simțēmētulū singurității sale, — mai multū
nu cercetā praterulū.

O glumă artistică.

Schiță după Th. S.

Păpucariul lui Napoleon I. cu numele Sakoski, de nascere polon, era foarte mândru pre aceea, că el era amatorul artelor. Si fiind-că lucra exclusiv numai pentru notabilitățile din Paris avându-se bine cu împăratul, în scurtă vreme își adună o avere considerabilă, din care mare parte cheltuia numai pentru convenirile cu artiștii. De aci urmă, că casa lui deveni centrul de convenire al tuturor artiștilor din Paris, ceea-ce de multă doria, iar cinea și ojele sale erau vestite. Sakoski însă nu se îndestulă cu atâta, ci cerea a-și lărgi cercul și mai multă, folosindu toate ocaziunile de a face nouă cunoștințe.

Era însă cineva de care nu se putea apropia, anume Schneizhoffer, unul dintre cei mai vestiți pianisti de pre acele timpuri, care era cunoscut de un om foarte curios. Dar toate încercările sale de a se apropia de acesta remaseră zadarnice. Acesta îl năcăjia foarte mult, așa, că în o zi se hotări, că ori îi va succede, ori ba el merge simplaminte la el în vizită și-l invită la prânzu.

Ceea-ce gândi, fără întârziare și isprăvi și spre marea lui mirare și a celor ce aușiseră, Schneizhoffer primi invitațiunea și la ora prefaptă se și prezentă. Sakoski — se înțelege — invită cea mai alésă cunună de ospet, spunându, că după mâncare artistul o să producă o piesă dintre cele mai frumoșe.

Prânzul era isprăvit, bărbații aprindeau sugări sau luau caféua, dar Schneizhoffer nu arăta semne că ar voi să se producă, precum credea Sakoski; dreptu aceea el își finu de datoriă a-lu rugă să esecute vre-o piesă. Schneizhoffer nice nu așteptă mult, ci punându-se la pianu esecută o piesă atât de minunată, încâtu aplausele ascultătorilor păreau fără de sfârșitu, iar Sakoski era pre deplinu satisfăcutu.

Bucuria sa și uimirea celor preșenti crescū însă și mai mult, când cu finea dineului Scheizhoffer îl invită la unu prânzu la casa lui pre Dumineca procimă. Totă lumea musicală din Parisu vorbea despre acesta distincțiune și păreau a nu crede cele ce aușiau.

Dumineca sosi. Sakoski se afla la mеса artistului, unde era adunată o societate foarte alésă. Mâncările erau dór și mai delicate, iar vinurile și mai renumite decâtu la el și între discursurile și vițurile cele mai viale isprăvescū cu prânzulă. Cbiar voiau unii să se scóle dela mеса când Schneizhoffer sculându-se și ciocnindu paharul își cere cuvântu. Totu în acelu momentu intră unu servitoru în odaiă aducându unu obiectu învilitu în o năframă.

— Iubitul meu, amice Sakoski, începū Schneizhoffer adresându-se cătră acesta; — când am fostu

la dta mă-ai fostu rugatū, să-ți dau o dovadă despre desteritatea măiestriei mele. Precum eram eu atunci óspele dtale, chiar așa ești dta astăđi óspele meu. Vei afă deci de unu ce foarte naturalu aceea, că la rëndul meu și eu te rogū să-mi dai o dovadă... despre măestria dtale rugându-te... să-mi... reparați ghețele.

În acelu momentu servitorul dându la o parte învilitorea, între risetele și hohotele celor preșenti, prezentă lui Sakoski o părechia de ghețe de ale artistului cătu se póte de rele.

Sakoski la începutu era în cea mai mare perplexitate și fie-care vorbă pentru elu era o lovitură de pumnal; când încetă publicul cu risul, își veni și elu în ori și ridicându-se începe astfel:

— Prea stimată măestre, dorința dtale este la locu și îndreptățită, dar fiindcă dta și-ai arătat măestria pe deplinu, chiar așa voiescū și eu să aparū înaintea dtale ca omu întregu, pentru că „petecitulă“ nu e pentru nice unulu din noi. Imi voi luă deci libertatea a ve trimite în săptămána viitoare o păreche de ghețe nouă ca dovadă despre măestria mea.

Răspunsul istețu fu aprobatu din toate părțile și Sakoski se și finu de cuvântu.

Acastă întemplantă, care se înțelege se lăți ca fulgerul în întregu orașul, dădu nascere unei „frase“, usitată desu la lumea musicală din Parisu. Adecă când cineva e silitu să se producă cu ceva piesă fără a fi dispusū, se dice: „Il faut faire des botes“ adecă: trebuie să faci ghețe.

I. Nițiu Popu.

Aforisme alese despre femei, amoru și căsătoriă.

Etrase din diverse colecțiuni de Jeronimū Barițiu.

Bărbații sunt draci împelițați, dicu femeile fără șfială și totuși câte nu-și dorescū în secretu: de m'ar luă unu dracu!

Proverbū spaniolu.

*

Cele mai multe femei ne arată numai blândețalorū, dar mai nice odată nu ni-o lasă se o simțimū.

A. Weis-Vulka.

*

De femei se stămū totdeuna la distanță, ele parū raiu și sunt iadū.

Proverbū italianu.

*

Mestecați falsitate, orgoliu, aplicare spre pierdere de timpū, pofta de a cuceri și invidia — și etă, veți avé o femeie.

Boileau.

*

In anumite lucruri femeile au ună admirabilă talentă de divinațiune; ele vedă fără să se uite într'acolo, unde noi ne uităm fără să vedem.

H. Thom.

*

In casulă celă mai favorabilă femeia rămâne o contradicere.

Pope.

*

O nestatorniciă numele tēu e femeia!

Shakespeare, Hamlet.

*

La puține femei durază meritulă loră mai multă decâtă frumseța loră.

La Rochefoucauld.

*

La femei totulă e inimă chiar și capulă.

I. Paul.

Literatură poporală.

La crâșmuța Moldovii.

— Baladă poporală culesă din Zagra de Victoră. —

La crâșmuța Moldovii

Iși petrecă domii țerii

Și boerii Moldovii,

Numai domnulă celă mai mare

Nice bea, nice mănâncă

Nice face voia bună

Cu ceia domni dimpreună.

Dar pre elă l'o întrebată:

— „Oii, tu domnulă Moldovii

„Și cu boerii țerii

„Ce nu bei, ce nu mănâncă?

„Și tu nu faci voadă bună

„Cu noi domni dimpreună?

— „Cum oiă bé cum oiă mănăcă?

„Cum oiă face voia bună

„Cu voi domni dimpreună?

„Că eu numai c'am veadută

„Totă inelă de argintelă

„Din degetulă mititelă

„Dela dómna Irinca

„L'am veadută la dumniata“.

— „Póte, póte, nu-i tăgadă,

„Că deș mie mi l'o dată

„Iată dómna Irinca

„Să me iubescă cu dēnsa.“

Și elă rēu s'o supērată

Și pe murgă o 'neclecată

Și d'acasă s'o cărată,

Și din gură-o cuvētată:

— „O! tu dómna Irinca

„Cum îi rēndulă și sama

„De ții patulă deșternută

„Și ții conciułă herlăută

„Și ții păharulă beută?

— „Oii! tu dómne Dumitrașă,

„Oii, dar scii tu dómne bine,

„Că ții-să pruncii mititei,

„Patulă l'o deșternută ei,

„Conciulă mi l-o herlăută

„Păharulă mi l-o beută“.

Elă din gură-o cuvētată:

— „Oii, tu dómna Irincuță,

„Oii, tu ce mórte-ții voesci?

„O 'mpușcată

„Săgetată,

„O'n trei seri mi lumina“.

— „In trei seri ții-oiu lumina

„Totă sara până-ți cina.“

Și s'o dusă dómna 'n cămară

Și-o luată ună sloiu de cēră,

Dar viindă numai prin tindă

O luată ună vală de păuză:

La mijlocă încinsu-o,

De de desuptă aprinsu-o,

Când o fostă la căntătoră

Arsu-o până subsuoră,

Când o fostă a treia séră

Totă copii o 'ntrebară:

— „Oii, tu tată dragulă meu,

„Cum îi rēndulă și sama

„De trei seri de când cinămă

„Pe mama nu o vedemă?“

— „Dragii tati, fii tati,

„De trei seri, de când cinaț,

„Totă mă-ta v'o luminată“.

Dar copii-o cuvētată:

— „Oii, tu tată dragulă meu,

„De te-ar bate Dumneșeu,

„Mare vină i-ai băgată,

„De-așa rēu o-ai usturată,

„Pe noi sēraci ne-ai lasată.

Și elă rēu s'o supērată

Din gură o cuvētată:

— „Oii, tu dómna Irincuță,

„Comornica baniloră

„De mila mișeiloră“.

Ea din gură-o cuvētată:

— „Eu cum am fostă n'oiu mai fi

„Că mi d'arsă inima

„Și mi d'arsă jumătate

„Și-acum trece 'n ceea parte.“

Diverse.

Sesiunea generală a Academiei române s'a deschis Marți în 23 Februarie (7 Martie). „Familia“ scrie, că în această sesiune sunt a se alege cinci membri ordinari, trei membri corespondenți, domnii Tocilescu și Hepites au a-și ținut discursurile de recepțiune și au a se decerne următoarele premii: Marele premiu Năsturel-Herescu de 12,000 lei, Premiul statului Eliade-Rădulescu de 5000 lei; membri comisiunii pentru cercetarea lucrărilor ambelor premii sunt domnii Hașdău, Negruzzi, Quintescu, Babeșu, Ionescu, Maniu, Aurelianu, Fălcoianu și Poni. Premiul statului Lazaru de 5000 lei; membri comisiunii dnii Aurelianu, Urechia și Negruzzi. Premiul Neuschotz de 1500 lei; membri comisiunii domnii Aurelianu, Sturdza, Tocilescu.

D-lu A. D. Xenopolu celebrul scriitor istoric român, — scrie Tribuna după Voința Națională din București — este invitat de societatea istorică, constituită sub domnii Alfred Rambaud, profesor de istoria modernă și contemporană la facultatea de litere din Paris și Ernest Lavisse, membru al Academiei franceze, ca să colaboreze pentru partea privitoare la Români la marea istorie, ce o publică acum sub titlul „Histoire générale de l'Europe du IV-me siècle jusqu'à nos jours“, și care va forma 12 volume. D-lu Xenopolu în urmarea acestei invitațiuni va și termina în curând capitoulu primu al istoriei române dela 1290—1504, adică epoca luptelor celor mari cu Turcii, și rolul lor cel însemnat întru apărarea civilizațiunii apusene contra barbariei mahomedane și ilu va trimite la Paris. Prin acestu faptu istoria și poporul nostru românesc va fi reprezentat înaintea publicului mare, pentru care e menită această carte de valoare, în modu vrednicu.

D-lu De la Vrancea, distinsul publicist, în decursul unei luni de Martie va scote la lumină unu nou volum de fantasii și novele, care va cuprinde 320 pagini.

Prelegeri pentru popor. Invetătorii dela scola din Avrigu începându din ziua sf. Andrei au ținut unu șir de prelegeri pentru popor, cari au succedut bine și au dovedit folose practice preste acceptare.

Darurile Papei. Maiestatea Sa Monarchulu nostru a trimis ca daru Sântiei Sale Leonu XIII. cu ocaziunea iubileului episcopescu o casetă înfrumșetată cu petri scumpe și lucrată cu multă artă în valoare de 40,000 fl. iar în ea bani gata 100,000 fl. Se susține, că darurile bănesci, ce le-a primit Sântia

Sa cu ocaziunea iubileului, se urcă la considerabila sumă de 9 milioane.

Proteste contra proiectelor de lege religioase. Proiectele de lege ale guvernului nostru actualu, referitoare la recepțiunea Ovreilor și la introducerea căsătoriei și a matriculelor civile, au stîrnit o mahnire generală aproape în întregă poporațiunea patriei noastre. Din mai multe părți s'au pornit mișcări contra acestor proiecte. Românii nostri încă n'au ramas îndereptu. Inceputul Pau făcutu alegătorii din cercul Sibiului și alu Noerichului, cari în 20 Februarie (4 Martie) întrunindu-se în o adunare imposantă au protestat unanim și solemn contra proiectelor de legi de mai susu. Atari adunări mai sunt convocate pe 1 Martie în Seliște, pe 4 Martie în Bradu și pe 8 Martie în Abrudu.

D-lu Dr. Rațiu, președintele partidului naționalu, și-a deschis cancelaria advocatuală în Sibiu.

Corone de argintu voru fi bătute la finea lui Martie atâtea, câtu se voru pute pune în circulație. Ca să se potă face acesta, trebuie să se retragă mai întâiu din circulație 30 milioane de bancnote de 1 fl. și piesele de câte 1/4 fl. Dar fiindcă proiectulu de lege privitoru la acesta chestiune încă nu s'a desbatut în camera austriacă, asa nouele piese de corone nu se voru pute pune în circulație înainte de luna lui Maiu c.

Necrologe. *Ludovicu Csato de Jankafalva*, advocatu archidiececanu, membru fundatoru alu Asoc. transilvane, membru alu comitetului partidului naționalu și profesor de dreptulu civilu la facultatea teologică din Blășiu, a reposat în 28 februarie n. c. în etate de 44 de ani și în alu 22-lea anu alu fericitei căsătorii. *Ioanu Popescu*, notariu comunalu în Nadabu (Bănatu), a reposat în 18 februarie n. c. în alu 56-lea anu alu etății și alu 22-lea alu fericitei căsătorii. *Emilia Filipanu*, elevă la scola rom. cath. din Gherla, a trecut la cele eterne prin o morțe tragică întemplată în 1 Martie n. la 3 ore după amez prin cadere în Someșu. Scumpele osăminte, regăsite la 2 Martie la 4 ore după amez, în 4 Martie s'au aședat spre repausulu eternu în cimiteriulu românu gr. cath. din Năsalu. O deplângu Iosifu Filipanu, preotulu Ujfalului și soția sa Ana Popu-Negrutu, ca părinti; Vasile Popu, preotulu Năsalului și soția sa Susana Negrutu ca moși; Valeriu, Octaviu și Vasile ca frați; Eugenia, Otilia și Maria, ca surori, precum și alte numeroase rudeni.

In veci amintirea lor.

Bacilulu cholericu în ghiață. „Neue freie Presse“ din Viena scrie următoarele: In ultimulu timpu s'a discutat de cătră multu întrebarea

dacă gheața din apele filtrate de germenele holerei trebuie considerată ca molipsitoare și dacă se poate întrebuința fără grijă pentru usul menajului.

La acesta se poate răspunde, că comisiunea de holera formată din sinul consiliului sanitaru imperialu s'a ocupatu deja cu acesta cestiune în Octomvrie anul trecut și basată pe experiențele stientifice de până acum, după care baccilulu nu móre în apă pe dată ce îngheață, ci din contră veștește încă mai multă timp în gheață, s'a exprimat în sensul că se recomandă multă băgare de sémă la întrebuințarea gheței scóse din ape infecte. După părerea comisiunii trebuie să ne ferim mai cu sémă de a consumá asemenea gheață sau de a o pune în contactu directu cu alimente și beuturi. Atragemu prin urmare atenția cetitorilor nostri asupra celor de mai susu.

Dece regule bune pentru ochi. Voesci a-ți conservá bine ochii — și aceea credú că o voesci iubite cetitoru — atunci îți însamnă urmátorele dece regule:

1. La ori ce lucru, mai alesú însé la cetitu și scrisu, precum și la cusutu, legatu si la lucrurile de mână mai fine bagá bine de sémă, ca să ai lumină de ajunsú și dacă e cu puțință aceea să cadă asupra lucrului din partea stângă și deasupra.

2. Incunjurá după puțință, ca lumina sórelui precum și a lampei să cadă directu în ochi, ori resfrângerea aceea din západă ori din hártia albă să lovească în ochi.

3. Lumina de lampă, de gazú etc. să nu pálpiască (jóce); ochiulu trebuie scutitú de zarea flăcării prin unú paravanú.

4. Paravanele de sticlă albă (de lapte) suntú cele mai bune, din contră *cupolele* și paravanele de sticlă cu vergi și figuri suntú fórte periculóse și stricáciose pentru ochi. Totú atâtú de stricáciose suntú și paravanele întunecate, prin cari nu póte străbata lumina.

5. Bagá de sémă totúdeuna la aceea, ca la lucru să nu ții ochii prea aprópe, precum ușorú să póte întâmplá acesta la scrisú și la lucrurile de mână ale femeilorú. Acesta provine din îndatinare și produce miopiá.

6. În amurgú (de séra și diminéta) nici când să nu ceteser, scrii ori să lucrú la lucruri fine de mână, pentrucá prin aceea puterea de vedere a ochilorú se încordéză prea tare.

7. Dacă ochii la lucru te dorú sau lácriméză, sau dacă la cetitu ori scrisú literile jócă și să amestecá, atunci lasá pe puținú timpú lucrulu la o parte și de se póte privesce în verde și numai după puținá pausá începe iaráși mai departe, la casú de repetire încetá de a mai lucrá.

8. Nu ceti culcatú în patú ori pe divanú, nici mergéndu, călătorindú fie pe trenú fie pe trásurá; acestá datiná rea stricá ochii întocmai așa ca și lumina pálpătóre. Asemenea după unú morbu greu trebuie griji ochii cu precauțiune.

9. Nu purtá ochelari fără prescriere medicalá.

10. Pázesece ochii de schimbare repentiná dela

lumiú la întunecú și te nisuesce a-i întári prin unú modú de vieță regulatú și anume prin o potrivítá împărțire a timpului pentru culcare și sculare.

Istoria unui diamantú. Voimú să vorbimú de unú diamantú dintre diamantele celebre anume Sancy, care cântáresce 33 de carate și a fostú în 1791 prețuitú la 1 milionú. Vicisitudinele și pelegrinagiurile sale suntú fórte numérose.

Acestú diamantú a fostú furatú la bătălia dela Grauson de cátrá unú Elvețianú, care a despoiatú cadavrulu lui Carolu Temerarulu și l-a vëndutú cu doi franci unui preotú, care l-a cedatú pentru trei franci și n'a reapáratú decátú la 1589 în mánile regelui Portugaliei Antóniu, care l-a depusú ca amanetú lui Sancy, financiaru alu regelui Franciei. Sancy l-a cumpératú cu 100,000 livre și i-a datú numele séu. Unulu din descendenții sei voi să-lu dáruiască lui Henricu III, dar servitorulu, care ilú ducea regelui, a fosú asasinatú pe drumú; a avutú timpulu să-lu înghitá.

Fácéndui-se autopsia, s'a aflatú diamantulu în stomachulu seu și astfel a reintratú în familia Sancy. Unú membru alú acestei familii ilú dáruesce lui Jacques II. Acestú monarchu fiindú detronatú și ajunsú în sáracie, ilú vëndú cu 625,000 fr. lui Ludovicu XIV și astfel deveni diamantulu corónei.

Apoi lui furatú în 1792 și a fostú vëndutú în 1835 marelui vênátoru alu împératului Rusiei si astfel aparține astázi familiei Demidoff.

Șaradă

de **Veturia Lișcanú.**

*Ce conține întregú cuvântulu
Dacă-lú lași, sbórá ca vântulu,
Și deși e cam greoiu,
Totú ú parte la resboiu. —
Prima silabá din elú
E unú gingașú cuvintélú,
Care însé-lú folosimú,
Dacă intimi ne simtimú.
Lași litera primá-afarú,
Șapoi dacă-lú cetesci iarú,
Vei aflá unú ce, cu care
Te servesci la numerare.*

Timpú de deslegare pâna în 1 Aprilie n. c.
Intre gáctori se va sorti o carte.

POSTA REDACȚIUNEL.

Domni învătători, cari voescú a avé „Legea de pensiune învătórescă”, tradusá si esplicatá de dlú Blasiu Codreanu, o potú procurá dela autorú în Sân-Nicolau-micú (Uj-Szt-Miklos) p. u. Uj-Arad, comitatulu Timisului.

Cornl în C. Poesiile: Schimbare și Resimțiri se vorú publicá.

Chiugú. Poesia: Eri de sérá se va publicá.

I. L. H. Nu vomú întârziá multú. Urmezá epistolá. Salutare.

Onițú. O cerere, P...ei și Femeia virtuosá se vorú publicá.

Iubiților nostri cetitori. Suntemú pe calea a face îmbunatăiri în fóiá, spre care scopú avemú trebuință de bani. Ne rogámú dará, ca cei ce mai suntú în restanță, să binevoescá a ne raspunde prețulu de abonamentú. Cererile adresate redacțiunei nóstre, privitóre la prețulu foiei, s'au încuviințatú tóte.

D. Orendi